ד"ר ישראל אלדד

בגין מול קרטר

למרות הבחירה של מנחם בגין בלב ה־ [illegible] [illegible] הלב (שהיא מקום הבינה) [illegible] — והפעם כבר כמעט במלוא הסמכות הפורמאלית־משפטית־מדינית, ולא רק היסטורית־מיסטית כעד כה — על היות השומרון חלק מארץ־ישראל, איזור משוחרר ולא מוחזק. אני [illegible] על כך במקום אחר, והדברים היו כפי שצריך ובכל מקום שצריך. ותהי זאת סגירה מבורכת ראויה לשמה, גם מצד מהות הדברים וגם מצד מיהות אומרם.

העולם, או ליתר דיוק: „דובריו" של העולם, עתונאים ופרשנים בכל כלי התיקשורת־תישקורת שלהם, התנפלו כמובן קודם־כל על ה„מיהות": הטירוריסט בגין... ואינני מתכוון לדוברי העולם הערבי או הקומוניסטי. כוונתי לדוברי העולם החופשי, הנאור, המתקדם, המפקיר לא רק את האו"ם לרוב של מדינות רצח, כי אם גם — כמו בלבנון, כמו באפריקה — מפקיר אומות של ממש לידי טבח והשמדה; גם דובריו של עולם זה, הסובל את אידי אמין ואת קדאפי ודומיהם „הזדעזע" כביכול מכך שה„טירוריסט" בגין נעשה ראש־ממשלת בישראל. באנגליה מיהרו אפילו להזכיר את תליית שני הסרז'נטים... עכשיו, כבר יבין הקורא האנגלי הצעיר והרחוק למה זה „פתאום" היו „ספרים לבנים" ורצח מעפילים יהודים ותליית בחורים יהודים: הכל בגלל הטירוריסט בגין, שציווה לתלות שני סרז'נטים מיסכנים, שבאו הנה כנראה במסע־טיולים ספורטיבי... בקיטנה שכזאת בנתניה שלחוף הים, ססיג הדם היהודי.

כמובן שאין שום צורך „להתווכח" עם מוקיעי מיהות זו של מנחם בגין. גם אלמלא היתה גלוייה כל־כך צביעותם של ידידי מקאריוס הקפריסאי וג'ומו קנייטה הקניתי. וגם אין צורך „לטהר" את עברו של בגין על־ידי הדגשת הדמוקראטיות שלו מאז קום המדינה שעליה לחם. עברו ה„טירוריסטי" טהור וקדוש לפחות כהמשכו הדמוקראטי הצרוף והבלתי־מפוקפק. הטירור היה אמצעי אחד ויחיד נגד השלטון הבריטי, קדוש במטרתו, יעיל כאמצעי. ואם כבר מזכירים את שני הסרז'נטים, מן הדין להזכיר את תשובת בגין למקטרגים אז, גם להורי הסרז'נטים: דמנו הנשפך פה ובעולם, דם יהודים, איננו אדום פחות מדמם של חיילים בריטים המשתתפים ברצח יהודים והמונעים הצלת יהודים וחרות ליהודים.

שונה התקופה, שונים הכלים. אך הנחות־היסוד ורגשות־היסוד, שפעלו והפעילו אז, שרירים וקיימים וחייבים להיות שרירים וקיימים גם היום בלבו היהודי, במוחו הפוליטי ועכשיו גם בידיו השליטות של מנחם בגין. אותה אמונה, אותה תחושת־צדק וגם אותה החלטיות לפעול על פיהם, כפי שפעל אז. אז, אף־על־פי שהיה לכאורה מפקד אירגון מחתרתי לוחם היה מנהיג עם. אכן, יש „טירוריסטים" שדינם כדין ראשי־ממשלה, כשם שיש ראשי ממשלה שדינם כדין טירוריסטים רוצחים ופושעים. תוכן המעשה, צידקתו וכורחו הם הקובעים.

*

אחרי העניין שנתלה סביב מיהותו של המיועד לראשות הממשלה, צפה כמפתיע בעיית מיהות שניה, **פרשת משה דיין.**

לא צריך, כמובן, להתלהב מהצעה זו (פחד לכתוב „מינוי"...); אבל די אם נראה את פני רובם של הזועמים והמפגינים ואת המוטיבציה שלהם, כדי להכשיר את הצעתו של בגין. אתה יכול כמעט להחליט אוטומאטית: כל מה שהשמאלנים שלנו, כולל מפ"ם, אומרים עליו „לאו", סימן שהוא טוב, וודאי וודאי ש„מוסריותם" היא צביעות מכוערת. אפשר להיות נגד דיין מטעמים הפוכים לטעמיהם. אין ספק אצלי שדיין היה מיטיב לעשות אילו היה נוטל על עצמו מיד את מלוא האחריות ל„מחדל" ללא ועדות־חקירה, ואילו היה נעלם לשנים מן האופק המדיני. או־אז היה חוסך מעצמו אחריות למעשים חמורים פי כמה מהמחדל הבטחוני. מחדלים מסוג זה ארעו לגדולים ממנו, ארעו לבריה"מ, ארעו לארה"ב, מידי גרמניה, מידי יפאן. על המחדל הבטחוני צה"ל התגבר, עלה בדמים. התקפת־מנע שדיין התנגד לה, ייתכן שהיתה חוסכת דמים. אבל נצחון סופי מכפר על מישגים תחילתיים. דא עקא, שאת הנצחון השלם הזה מנע דיין, או היה בין המכריעים למניעתו, אם על־ידי כניעה לתכתיב הקיסינג'רי לגבי ההמשך הצבאי, אם על־ידי הנסיגה מהתעלה, על אוצר הנפט ועל העמדות הצבאיות במידבר.

הוא לפחות שותף לכשלונות המדיניים האלה. וזוהי בעיית מיבחנו כשר־חוץ. אלא אם כן אנו רשאים, אנו חייבים להאמין, שהוא ישמש שר־חוץ למנחם בגין, היודע מהו רוצה, ולא שר־חוץ למנהיג או למנהיגה של מפא"י שזו היתה תכונת־יסוד שלה אף בימי בן־גוריון: בליל וערפל של רצונות וחרדות, בליל וערפל של מטרות שונות, כולל שלילת המדינה כמטרה, ואין צריך לומר לא מפה ברורה לנגד עיניים. והשבח הניתן לפרגמאטיות של דיין, ובכך הוא פרי מפא"י, או הציונות „המעשית", מן הראוי לסייגו: טובה ונחוצה הפרגמאטיות בידי בעל עקרונות ומטרות ברורות. רעה ומכשילה כשהיא עצמה. דרך זו הצטיינה בכך שהכל נאמר, דבר והיפוכו, דבר וסתירתו, שיחרור ונסיגה, „נחלת אבות" ו„מדינת ירדן" — בנשימה אחת או בשתי נשימות, והחנק באמצע.

אנו רשאים וחייבים להאמין, שלפחות בעניין זה של יהודה ושומרון לא יגיח מנחם בגין לשר־החוץ שלו, לנהוג על־פי האופי הזה, וגם ידאג לכך שכובדה של הממשלה לא יהיה על חשבון דיוקה, לפחות בתחום המדיני וארצי מכריע זה. שהרי לא ייתכן שמנחם בגין יהיה ראש לממשלה אנטי־בגינית בענייני חוץ ובטחון. והוא וודאי יודע (ומן הדין שידעו זאת כל שותפיו לממשלה) שההמונים הרבים הצביעו על דעת הקו המדיני הברור הזה: יהודה ושומרון הם חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, ואין עליהם מיקוח. ואם קרטר אומר שהוא מקווה שישראל תכבד את הסכמתה לסגת משטחים, מן הראוי לומר לו לדמוקראט, שישראל מקווה שהוא יכבד את רצונו של רוב העם בישראל. כל מהימנותו של המיפנה נבחן בכך, ועל כן המיבחן הוא. גם מעבר לצד המישפטי, בישומו המהיר של עיקרון זה, בהקמת ערים וכפרים ולוא בצורת מחנות ואוהלים וצריפים, ובלבד בהמון ובמרכזים ורשמית ובמופגן, ולא בהסתננות נוסח ימי הטורקים. והרי משה דיין הוא שטען תמיד להתנחלות ברכס ההר, בניגוד למפת אלון. זה יהיה מיבחנו. כיום אין עוד תירוץ שהוא בודד בממשלה. כיום יעודו לתת גיבוי בחוץ למעשה היסטורי מדיני מכריע זה. אי־החלת החוק הוא כבר הפשרה המכסימאלית שבין הציונות ההרצליאנית־ז'בוטינסקאית, שבגין מייצגה, ובין הציונות המעשית, בתנאי שנעשה המעשה, ומיד ודוקא אל מול פני המערכה שנפתחה מצד קרטר.

*

אין צריך לומר עד מה מגוחכת הטענה שהכרזותיו האחרונות של קרטר הן תגובה על הכרזותיו של בגין בשומרון. לא קשה להוכיח עובדתית שמה שמכונה „הידרדרות" בקו של ארה"ב הסתמן והחל מזמן.

יש אומרים שהתוכנית „החדשה" כביכול היתה מונחת במגירותיהם של אלון ושלמה אבינרי, אלא שהטמינו אותן מעינא בישא, או מקולא בישא של הבוחר. וללא הועיל — כי הבוחר העממי, הבריא, כבר הבחין והבין מזמן שמדיניות המערך שימשה פירצה רחבה שקראה ללחצים. מי שלא פסק לדבר על ,שטחים מוחזקים' ועל נכונות לנסיגות, מי שהבחין בין מסירת שטחים לערפאת (לא!) ולחוסיין (כן!), הכשיר את הקרקע, ממש הזמין את הלחצים. ולא ניכנס כאן, ברשימה פוליטית זו, לניתוחים היסטוריים־אידיאולוגיים של ההסכמות והתרועות לחלוקת הארץ בכלל, הסכמות שהמחנה הז'בוטינסקאי התנגד להן תמיד, ואינו נושא באחריותן ההיסטורית והמוסרית. ואם גם הרווח שציפו לו מהסכמות אלו — הסכמה ערבית, השלמה ערבית ושלום — לא בא, ההגיון והצדק מחייבים: אין גם אחריות מישפטית מדינית. אסור להניח את האופציות המדיניות המישפטיות פתוחות לאין סוף. ז'בוטינסקי, שבידיו ובידי העם בימיו היו פחות כוחות משבידי בגין היום, לימדנו אל"ף־בי"ת מדיני זה, שהמתכופף מזמין מכות. ממשלת גולדה—דיין הוכיחה זאת ב־1973, ממשלת רבין—פרס—אלון הוכיחה זאת ב־1977. **על קרטר ללמוד ולדעת שזאת ישראל אחרת, ולא הוא בלבד ילמד לדעת ויירתע.**

המיפנה המדיני־חיצוני צריך להיות גם בכל הדרך והנוסח המדיניים. ואם דיניץ (ואלה שמאחוריו, כמובן), מזהיר את קרטר, שהכרזותיו החדשות על 1947, על פיצויים, על מולדת פלשתינאית מקשיחות את לב הערבים, יש לקום ולומר את ההיפך מזה: זה מקשיח את לב היהודים, ללא כל חשש מתוצאות הקשחה זאת. על פי זה על בגין לכונן את ממשלתו הלאומית.

אותו „פרזידנס" יהודי־אמריקני, הרב שינדלר, אמר שבגין הוא יהודי חם, אבל יהיה עליו ללמוד להתכופף: „זה יהיה מיבחן למנהיגותו". שומה על בגין שיקוד קידה ראויה, ושומה עליו שלא יתכופף. זה לא לכבוד וגם לא לתועלת כמוכח בעבר. כי לא רק המיהות החדשה בדמותו של בגין צריכה להתברר לקרטר, אלא גם מהות חדשה של מדיניות ישראל, לא עוד שטחים ,מוחזקים', כי אם — כאמור — ארץ משוחררת. לא עוד מטרתנו השלום, כי אם „אנו מוכנים לשלום". הערבים מעולם לא אמרו שהשלום הוא מטרה. מי שהשלום מטרתו — ישלם. מטרתנו — הציונות, מטרתנו גאולת העם והארץ. אנו מוכנים, כמובן, לשלום. אבל לא הוא המטרה. והרי כל הטיעונים שמטרתנו השלום רק הירבו מלחמות.

*

ודאי שהדרך קשה. כל מיפנה הריהו קשה. הבעייה היא אם הוא נחוץ. הבעייה היא איך לעצור בעד ההידרדרות, שהיא פרי המעידות והסטיות הציוניות, ההסברתיות, החינוכיות, של שנים רבות. אבל מן הדין להתחיל ככה. ובתקיפות ובבהירות.

ודאי שיש להכין את העם לעמוד בלחצים שוודאי יופעלו. ואולי מותר לי גם לומר: טוב שיופעלו, מהרבה טעמים טוב. ובהזדמנות אחרת נפרט בזאת. זה בריא. אחד ה„סודות", שחשפה המחתרת הלוחמת שלנו אל מול פני אויבים אדירים וגם אל מול פני תבוסתנים או מופחדים מבית, שכוחנו גדול יותר מכפי מה שנראה לעין, וגם האימה הצפויה לנו, אם לא נגלה כוח זה בעוד מועד, גדולה יותר ממה שנראה לעין, או ממה שמנסים להעלים עינינו ממנה. קרטר ובראון — כותבים בעתונים — מאיימים, שאם ישראל לא תחזיר את השטחים, צפויה שואה לעולם. על בגין — גם בפי דיין — להשיב: אם ישראל תיסוג, תהיה שואה לישראל. למה נדאג לעולם יותר מדאגת העולם לנו? את זאת יש לומר לעולם וליהודים בעולם. גם בשביל זה יש ליטול לידיים את התנועה הציונית ולחדש בה ציונות שהוזנחה, שבושה. יש לגייס כוחות שנשכחו, שרחקו באין קורא.

אם נעמוד כפי שצריך וכפי שאפשר מול קרטר, לא נצטרך כלל לעמוד נגדו.

יהושע בר־יוסף

שיקולי הבוחרים

בחירות דמוקרטיות נותנות את הביטוי המרוכז ביותר לרצון העם ולשיקולי ההגיון שלו. ואין הבחירות האחרונות בישראל להדגמתה של הנחה מקובלת זו. על כן ראוי לנו להרהר ולחזור ולהרהר בשאלה: מה היה השיקול ההגיוני הקולקטיבי של הבוחר בישראל.

הבעיה המרכזית, שעמדה לפני הבוחר, היתה בעיית הנסיגה מהשטחים תמורת הבטחות בין־מעצמתיות לשמירה על קו הגבול הירוק מלפני מלחמת ששת הימים. תוצאות הבחירות מוכיחות, שלמעלה מ־90 אחוז של הישראלים אינם מוכנים להסתפק בהבטחות ריקות, ושאפילו איום של מלחמה ושל הפסקת העזרה האמריקנית אינו מרתיע. ההגיון לחש להם לישראלים, שבין כך ובין כך עוד צפויה להם מלחמה עם הערבים, וההבדל בין מלחמה לאחר נסיגה לקו הירוק לבין מלחמה לפני נסיגה כזאת — לא זו בלבד שהוא עלול להיות גורלי לעצם קיומה של המדינה, אלא שזה הבדל בין גודל האבידות. במלחמה שלפני הנסיגה שיעור האבידות עלול להגיע במיקרה החמור ביותר לכדי האבידות במלחמת יום־כיפור; ואילו במלחמה שלאחר הנסיגה שיעור האבידות עלול להיות גדול יותר.

השיעור הצפוי של אבידות ישראליות אינו מטריד ביותר את האמריקנים, לכן לא איכפת להם מהיכן נילחם במלחמה הבאה. האינטרס שלהם, אפילו הזמני ולטווח הקצר, היא לרכוש את לבם של הערבים על־ידי לחץ לנסיגה. ולא שהם אינם מעוניינים בקיומה של ישראל לטווח ארוך, אלא שלא איכפת להם מה המחיר שישראל תשלם באבידות תמורת קיום זה. במלים אחרות, האמריקנים מציעים לנו מחיר של כך־וכך מיליארדים תמורת האבידות־בנפש הגדולות הצפויות לנו במיקרה של נסיגה והמלחמה שתביא בעיקבותיה. והעם בישראל החליט שאין הוא מוכן לסחר־מכר זה, והביע את החלטתו בצורה הברורה ביותר.

*

זוהי, לדעתי, המחשבה המתומצתת מאחרי השיקול הקולקטיבי. אם ניתן להשתמש במישג זה לגבי הבוחרים האלמונים, שהביאו לתוצאות הבחירות. שכן, למעשה, רק המצביעים בעד של"י והיהודים המעטים שנתנו קולם לרק"ח, ואולי עוד כמה אלפי בוחרים, שנבלעו ברשימות האחרות מטעמים שונים, קיבלו את ההנחה שאם נקבל את התוכנית האמריקנית וניסוג לגבולות הקו הירוק נמנע בכך מלחמה נוספת עם הערבים. כל היתר, בין אם המדובר בחסידי „תוכנית אלון" או הקו המדיני של ד"ש, ובין אם המדובר במצע המערך והאחרים, לא קיבלו את ההנחה הנ"ל, וגרס שההבדל בין נסיגה לאי נסיגה הוא ההבדל הצפוי בין שיעור האבידות במלחמה הבאה. והליכוד זכה במה שזכה, כיוון שהמצע שלו הבטיח בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים, שלא תהיה נסיגה בשום פיתוי או איום אמריקאי שהוא.

והשיקול בענייני פנים: נוסף לגילויי השחיתות, נקעה נפשם של המוני הבוחרים מתעלוליהן של קבוצות־הלחץ המיוחסות. את המסמר הגדול ביותר בארון־המתים של המערך תקעו פקחי נמל־התעופה ופועלי הנמלים וקציני הים ועובדי אל־על והמכס וגם הרופאים. הבוחר חש בגרונו ממש את אחיזת־החנק של קבוצות־הלחץ הללו. והביע את רצונו המפורש שתקום ממשלה אשר תדע לנהוג בהן ביד חזקה ביותר.

*

ופרט קטן אחרון: אניני־הטעם יכולים לרתוח, ובצדק, על בחירתו של פלאטו־שרון. אך רובם ככולם שוכחים פרט חשוב ביותר: לא הכספים שלו ולא טיפשותם או תמימותם של הבוחרים בו הכניסוהו לכנסת, אלא ממשלת צרפת בכבודה ובעצמה, שנהגה כפי שנהגה בפרשת אבו־דאוד. היתה זו מחאה עממית הן נגד ממשלת צרפת הצביעה והן נגד ממשלת המערך שלא הצליחה להגיב כהלכה.